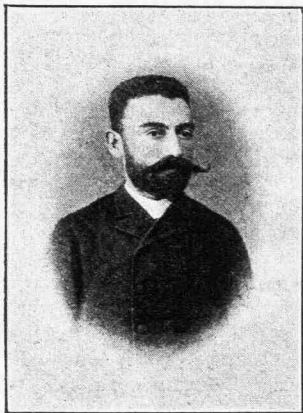

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Τῷ φίλῳ κ. Κ. Σαλταφέρῳ

Ἡ Αἴγυπτος, ἡ ιστορικωτάτη αὕτη χώρα τῶν Φαραῶ, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τῶν Πτολεμαίων καὶ τῆς Κλεοπάτρας, εἶναι ἡ κατὰ τὴν ΒΑ. ἐσχατιὰν τῆς Ἀφρικῆς χώρα, καὶ ἀμέσως πρὸς Δ. τοῦ στενοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς καὶ ἐνοῦντος τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τῆς Ἀσίας ὑπήρξε κέντρον προηγουμένου πολιτισμοῦ ἐπὶ χιλιετηρίδας ὅλας, καὶ καθ' ἣν ἀκόμη ἐποχὴν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς κατωκεῖτο παρ' ἀγρίων βαρβάρων.

Ἡ χώρα αὕτη, καθ' ἃ ἀπαντᾷ τις ἐν τῇ περισπουδᾷστῳ μελέτῃ

* ΣΗΜ.—Ἐξ ἀνεκδότου περισπουδᾷστου μελέτης περὶ Αἴγυπτου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δικαστοῦ παρὰ τῷ αὐτόθι Ἕλλητι προξενεῖῳ κ. Λεωνίδα Μπαίρα, ἀποσπῶμεν τὸ ὑπ' ὄψιν κεφάλαιον, πλῆρες ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, λυπούμενοι ὅτι ἔνεκεν τῆς στενότητος τοῦ χώρου ἀδυνατοῦμεν νὰ παραθέσωμεν καὶ ἄλλα ἐπίσης ἀξιόλογα μέρη αὐτῆς. Ὁ κ. Μπαίρας, ὅστις καὶ πέρυσιν ἐτίμησε τὸ ἡμέτερον ἔργον διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ, εἰ καὶ περισπᾷται ἐξ ὑψηλοτέρων ἀσχυλιῶν, ἃς συνεπιφέρει τὸ δικαστικόν του ἀξίωμα, ἐν τούτοις δὲν παύεται ἐνδιατρίβων καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς μελέτας παρέχων ἐντεῦθεν ἀξιανθάνωστα ἐκάστοτε δημοσιεύματα.

τοῦ ἐν Καίρῳ ἱατροῦ Διον. Οἰκονομοπούλου «ὁ Ἀλεξανδριανὸς δίακοσμος» ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς κατοίκων Χέμι, κατὰ τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς, ἢ Χῆμι, κατὰ Πλούταρχον, ἢ Χμί, κατὰ τὰ κοπτικά τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἡ ὀνομασία αὕτη φαίνεται παράγωγος τῆς ῥίζης χέμ, σημαίνουσης αἰγυπτιαστί τὸ μέλαν, τούτου ἕνεκα καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὠνόμασαν αὐτὴν Ἐρμοχώμιον, Μελάμβωλον καὶ χώραν Μελαμπόδων, κατὰ δὲ τοὺς χριστιανοὺς χρονογράφους ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη ἐκ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ Νῶε Χαμ, ἡ δὲ Παλαιὰ Γραφή καλεῖ τὴν χώραν αὐτὴν Μεσραῖν (Γενεσ. Α. καὶ 6.) καὶ Μασσὺρ. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως Ἕλληνες ἐκάλουν αὐτὴν Αἴγυπτον, καὶ ὁ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ὁ Ὅμηρος, καλεῖ οὕτω ταύτην «Αἴγυπτον μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι» (Ὀδυσ. Δ'. σ. 351), ἄλλοθι πάλιν καλεῖ οὕτω τὸν Νεῖλον, «Αἴγυπτοιο διίπετέος ποταμεῖο» (Αὐτ. 4. 477 καὶ 581)· τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Ἡσύχιος λέγει ὅτι ἡ χώρα ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐκλήθη Αἴγυπτος, πρὶν ἢ οὗτος κληθῆ Ἡεῖλος. Κατὰ δὲ τοὺς Ἀλεξανδρινούς, ἡ Αἴγυπτος ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ Φαραῶ Αἴγυπτου, ὅστις, κατὰ Φλάβιον Ἰώσηπον, ἦν ὁ Σέθωσις ἢ Ῥαμσῆς, οὐτινος ὁ ἀδελφὸς Ἀρμαῖος ἢ Ἐρμαῖος ἦν ὁ συνοικίσας τὸ Ἄργος, ἀποτυχῶν ἐν τῇ κατὰ τοῦ βασιλεύοντος ἀδελφοῦ του στάσει. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως Αἰγυπτιολόγους, πάντες οὗτοι οἱ ἰσχυρισμοὶ εἶνε ἀνυπόστατοι διότι τὸ ὄνομα Αἴγυπτος οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ Ἑλληνικὴ μεταγραφὴ τῆς Αἰγυπτιακῆς λέξεως ΧΑ-ΚΑ-ΦΘΑ. ἦτοι, κατοικία τοῦ Φθᾶ, ἱεροῦ ὀνόματος τῆς πρωτευούσης τῆς Αἴγυπτου, ἧς τὸ λαϊκὸν ὄνομα ἦτο MANNOBER (ἀγαθὸς τόπος ἢ λιμὴν) ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες παρήγαγον τὸ Μέμφις· ὁ δὲ Νεῖλος ἐπεκλήθη οὕτω, κατὰ τὸν Στράβωνα (Βιβλ. Γ'. Κεφ. 12. 2) διότι εἶνε παραπλήσιος τοῦ γράμματος Ν τ' ἀνάπαλιν κειμένου.

Ἡ κοιλάς αὕτη, ἄρχεται νοτιώτερον τῆς Συήνης (τάνυν Ἀσσοῦάν), καὶ περατοῦται εἰς τὴν Μεσογείον, ἔχει μῆκος 108 γεωγρ. μιλίων, καὶ διαφόρου πλάτους μέχρι 22 χιλιομέτρων πρὸς Β. τῆς Μέμφιδος, συγκλείεται δὲ ἡ κοιλάς αὕτη ἀπὸ ὄρη τῆς Ἀραβικῆς πρὸς Α. καὶ Λυβικῆς πρὸς Δ. Αἱ σειραὶ αὗται τῶν ἀγόνων βουνῶν, βαίνουσι παραλλήλως καὶ μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων ἀφιστάμεναι μέχρι τῆς Μέμφιδος. Ὁ δὲ Νεῖλος, ῥέει ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ κατόπιν διχοτομεῖται σχηματίζων τὸ λεγόμενον Δέλτα, οὐτινος βᾶσις ἢ ἀκτὴ τῆς Μεσογείου. Τὸ ὅσω περιεργον ὅμως, τόσῳ καὶ μαρτυρούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, εἶνε ὅτι ὅλη ἡ κοιλάς αὕτη τοῦ Δέλτα καὶ ἀρκετὸν μέρος τῆς ὑπὲρ τὴν Μέμφιν κοιλάδος τοῦ Νεῖλου, ἦτο ἄλλοτε, πρὶν ἢ ὁ Νεῖλος διαρρήξῃ τὸ

ἐπιπροσθούν αὐτῶ βουνῶδες φράγμα, κόλπος τῆς Μεσογείου, τουτέστιν ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶνε νέα χώρα καὶ ἔργον τοῦ Νεῖλου, τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, λέγων «ἐπίκτητος γῆ καὶ δῶρον τοῦ Νεῖλου (Β'. Ε'. καὶ Γ'.) «ἰδὼν . . . κογχύλια φαινόμενα τοῖσι ὄρεσι»· ὁ Διόδωρος (Βιβλ. Γ'. κεφ. γ'.) «καθ' ὅλην γὰρ τὴν νῦν οὖσαν Αἴγυπτον λέγουσιν οὐ χώραν, ἀλλὰ θάλασσαν γεγονέναι καὶ ὕστερον . . .» Ὁ Πλούταρχος (ἐν τῷ περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος κεφ. XI) «θάλασσα γὰρ ἦν ἡ Αἴγυπτος, διὸ πολλὰ νῦν ἐν τοῖς μετάλλοις καὶ τοῖς ὄρεσι εὐρίσκεται μέχρι νῦν κογχύλια . . .» Ἐπίσης ὁ Γάλλος συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου H. de Vaujany (pag. 1) γράφει περὶ τῆς Αἰγύπτου: «autrefois la partie de l'Égypte, connue sous le nom de Delta, était recouverte par les eaux: la mer Méditerranée venait baigner de ses vagues le pied du plateau sablonneux dominé aujourd'hui par la Grande Pyramide, et le Nil se terminait un peu au Nord de l'emplacement, où s'éleva plus tard la ville de Memphis. Le Delta à moitié noyé par les eaux du fleuve, à moitié perdu sous les flots de la Méditerranée, était un immense marais semé de quelques îles sablonneuses et couvert de papyrus et de roseaux à travers lesquels les bras du Nil se frayaient un cours sans cesse déplacé. Καὶ ἄλλοι ἀκόμη συγγραφεῖς ἐξ ὧν φαίνεται οὐδόλως ἀπίθανος ἡ γνώμη αὕτη, ὅτι ὁ Νεῖλος ἐναποθέτων καθ' ἕκαστον ἔτος νέαν ἰλὺν, καὶ ἐξωθῶν τὴν θάλασσαν παρήγαγε τὴν χώραν ταύτην.

Ἡ Αἴγυπτος διεκρίνετο ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς καταστάσεως, καὶ ἔνεκα τῆς διαφορᾶς τῆς γλώττης καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων, εἰς Ἀνωτέραν ἢ Μεσημβρινήν, καὶ Κατωτέραν ἢ Βορείαν, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ πολιτικῶς ὑπῆρξαν κεχωρισμένα καὶ ὑπὸ διαφόρους βασιλεῖς. Καὶ ἡ μὲν Ἀνωτέρα Αἴγυπτος, (Π-ΤΟ-ΡΙΣΙ) ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τὴν Συήνην πρώτου καταρράκτου, μέχρι τῆς ὑπὸ τὴν Μέμφιν διχοτομήσεως τοῦ Νεῖλου. Ἡ δὲ Κατωτέρα Αἴγυπτος, (Π-ΤΟ-ΜΙΠΙ) ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἡ μὲν ἀνωτέρα Αἴγυπτος διηρεῖτο εἰς τὴν Θηβαίδα καὶ τὴν Ἐπτανομίδα, ἡ δὲ κατωτέρα, εἰς τὸ Δέλτα, εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Λιβύην. Παρ' Ἡροδότῳ καὶ Στράβωνι εὐρίσκει τις καὶ τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν εἰς νομοὺς 36 καὶ 52. Τὸ δὲ ὄνομα «νομὸς» κατὰ τὸν ἀνωτέρω συγγραφεῖα H. de Vaujany (αὐτόθι σελ. 10) ἐδόθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων νομῶν εὐρίσκει τις ἐν ἱερογλυφικαῖς ἐπιγραφαῖς, σωζομέναις εἰς τοὺς ναοὺς ἐν Νουβίᾳ, ἐν Φίλαις, Θήβαις, Τεντώρα, Ἀβύδῳ, κτλ. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὰ φυσικὰ τῆς Αἰγύπτου ὄρια διέμειναν μετὰ τὸν

γεωλογικὸν αὐτῆς σχηματισμὸν ἀμετάβλητα, τὰ πολιτικὰ μεταβλήθησαν οὕτως, ὥστε ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν πρώτων δυναστειῶν, τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου περιοριζέτο ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νείλου, κατόπιν, ἐπὶ τοῦ πρώτου Φαραῶ Μήνη, τοῦ δευτέρου Ὁπορτάσιος, Τουθμωσίων Α'. καὶ Γ'. κτλ. ἐπέξετάθη μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, Ἀρμενίας, Σκυθίας, Λιβύης, Αἰθιοπίας, Κύπρου καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, μέχρι τῆς Περσικῆς ἐπιδρομῆς, ὅτε ἕνεκα ἐσωτερικῶν σπαραγμῶν, κλπ. περιορίσθη εἰς τὰ φυσικὰ τῆς ὄρια, κατόπιν, ἐπὶ τῶν τεσσάρων πρώτων Πτολεμαίων, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πρῶτα ὄρια.

Τὸ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ζήτημα μέχρι σήμερον ἔτι δὲν διεφωτίσθη. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον καὶ Διόδωρον, οἱ Αἰγύπτιοι, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς οὐ μόνον τοὺς ἀρχαιοτάτους πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὡς γηγενεῖς, ἕνεκα τῆς εὐκρασίας τῆς χώρας καὶ τῆς φύσεως τοῦ Νείλου, καὶ ὡς τεκμήριον ἀναφέρουσιν, ὅτι καὶ σήμερον ἡ γῆ ἐν Θηβαΐδι γεννᾷ μῦς τὸ μὲν ἔμπροσθεν μέρος τελείους, τὸ δὲ ὄπισθεν, ἐξ ἀμορφώτου βώλου γῆς, καὶ ὅπερ ἐξηγεῖ τὴν αὐτόματον γέννησιν· ἀλλ' ἤδη, εἶνε βεβαιωμένον ὅτι, οἱ ἀγρόφυς οὗτοι, εἰς τὴν τῶν ὑδάτων κατάκλισην, καθείργνυνται ἐν τῇ γῇ ἀκίνητοι, ἄσιτοι καὶ νεναρκωμένοι, διατηροῦντες σπινθήρα τινὰ τῆς ζωῆς, ἀποσυρομένων δὲ τῶν ὑδάτων, ἀνανήφουσι, καὶ ἐξέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐν τῇ ἐξόδῳ δὲ συναποφέρουσι καὶ στρώμα παχέος πηλοῦ, ὃν κατόπιν ἀποβάλλουσιν. Ἡ Ἱερὰ Γραφή λέγει, ὅτι οἱ πρῶτοι Αἰγύπτιοι ἦλθον ἐξ Ἀραβίας, τοῦτο λέγει καὶ ὁ Πλίνιος, ἀλλ' ἢ μᾶλλον μαρτυρουμένη γνώμη εἶνε ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου ἦλθον ἐκ μεσημβρίας, καὶ κατόπιν ἐξ Ἀνατολῶν καὶ Δυσμῶν, καὶ ἀπετελέσθη οὕτω κράμα ἰδιοφυές, σημιτικῆς μᾶλλον ἀποχρώσεως διὰ τὴν ὑπερέτρησιν τοῦ σημιτικοῦ στοιχείου. Τοῦτ' αὐτὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς H. de Vaujany (αὐτόθι σελ. 9). λέγων ὅτι, «Les Egyptiens paraissent avoir perdu de bonne heure le souvenir de leur origine. Les anciens historiens croyaient presque tous, qu' ils appartenaient à une race africaine qui, d'abord établie en Ethiopie sur le Nil moyen, serait graduellement descendue vers la mer en suivant le cours du fleuve. Les Ethiopiens eux-mêmes affirmaient, que l' Egypte était une de leurs colonies (Maspéro Hist. anc. les peuples de le l' Orient). Mais aujourd' hui, par le témoignage des documents hiéroglyphiques, on sait, à n' en pas douter, que l' Ethiopie, loin d' avoir colonisé l' Egypte, a été colonisée par elle sous la douzième dynastie . . . Les Egyptiens appartiendraient donc à ce qu' on peut appeler les races proto-sémitiques. Venus comme elles du

centre de l'Asie ils passèrent en Afrique par l'isthme de Suez et trouvèrent, établie sur les bords du Nil, une autre race, probablement noire, qu'ils refoulèrent vers l'intérieur». Πολίτευμα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου ἦτο κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ἱεροκρατικόν, νόμους δὲ εἶχον ἀρίστους καὶ σαφωτάτους ὡς ἀναφέρουσιν ὁ Ἡρόδοτος, Στράβων κλπ., τὰ δὲ ἦθη καὶ ἔθιμα, ὡς καὶ ὅλα ἐν γένει, ὑποδηλοῦσιν ἔθνος προηγμένον εἰς τὸν πολιτισμὸν, ἐφ' ὅσον δὲ ἀνατρέχουμεν διὰ τῆς μελέτης τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων εἰς χρόνους ἐπὶ μᾶλλον ἀφεστηκότας, ἀνευρίσκουμεν πάντοτε τὸ ἔθνος τοῦτο τελείως συντεταγμένον θερησκευτικῶς, πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς. Ἰδιάζων δὲ χαρακτήρ τῶν κατοίκων ἦτο ἢ εἰς τὰ πάτρια νόμιμα, ἦθη καὶ ἔθιμα ἀφοσίωσις καὶ ἐμμονή, καὶ ἐκ τούτου ἡ δυσπιστία καὶ τὸ πρὸς τοὺς ξένους μῖσος· κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους, πᾶς ξένος ἐν Αἰγύπτῳ ἐμφανιζόμενος εἰς θάνατον κατεδικάζετο, φερόμενος θυσία εἰς τὸν Ἄμμωνα, βραδύτερον δὲ ἂν ἕνεκα τρικυμίας κατέφευγον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐκ τῶν ναυτιλλομένων, τοῖς ἐπετρέπετο ἡ διαμονὴ μόνον μέχρις οὗ ὁ καιρὸς ἤθελεν ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπαναλάβωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν. Τὸ θερησκευμα τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ἔθεωρεῖτο ὡς πολυθεΐα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἐρμηνείας τῶν ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν παπύρων συνάγεται—λέγει ὁ ἴδιος συγγραφεὺς κ. Οἰκονομόπουλος—ὅτι κατ' οὐσίαν ἦτο ἀγνὸς μονοθεϊσμός, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸν λαὸν ἡ ὑψηλὴ περὶ ὑπερτάτου ὄντος ἰδέα ἦτο ἀκατάληπτος καὶ ἀπηρεῖτο χονδροειδέστερα παράστασις εἰς τὴν ἀκαλλίεργητον διάνοιάν των, διὰ τοῦτο ἡ θεότης αὕτη ἐξεπροσωπεῖτο διὰ τῶν ἱερῶν ζώων. Τὴν ἰδέαν ὁμως τοῦ ἑνὸς θεοῦ κατεῖχον οἱ μεμυημένοι εἰς τὰ μυστήρια ἱερεῖς, καὶ κατόπιν καὶ μὴ ἱερεῖς, καὶ ξένοι διάσημοι, φαίνεται δὲ ὅτι ἐμυθήθησαν εἰς τὰς περὶ μονοθεϊσμοῦ ἰδέας ὅτε Μωϋσῆς, Πυθαγόρας, Θαλῆς, Σόλων, Σωκράτης, Πλάτων. Παρὰ τῇ εἰς ἕνα δὲ μόνον θεὸν πίστει, διὰ τῆς μελέτης τῶν γραφῶν καὶ παπύρων, εὐρίσκουμεν καὶ τὸ δόγμα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τῆς μετὰ θάνατον ἀνταποδόσεως κτλ. Περὶ δὲ τῶν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων σχέσεων, ἐκ τῆς μελέτης πάλιν γραφῆς καὶ παπύρων κατέπεσεν ἡ ἀρχικῶς ἐπικρατήσασα ἰδέα, ὅτι οὐδεμία μεταξύ αὐτῶν ὑπῆρξε σχέσις καὶ ἐπικοινωνία· πλὴν τοῦ Ὀμήρου περιγράφοντος τὰς ἐν Αἰγύπτῳ Θήβας, ἔχομεν εἰς ἀπόδειξιν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς Αἰγύπτου, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἔδωκαν εἰς τὴν μεταγραφὴν τοῦ ὀνόματος τῆς Μέμφιδος (Μεννοβερ, ἢ μέννοφι καὶ κοπτιστί Μένβε) ὅτε αὕτη ἦτο πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου, ἢ ΧΑ-ΚΑ-ΦΘΑ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐν Βοιωτίᾳ πόλεως τῶν

Θηβῶν, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μεταγραφὴ τῆς αἰγυπτιακῆς λέξεως T-ΑΠΕ πόλις τῶν θρόνων, ὑπῆρξε δὲ καὶ παράδοσις παρ' Ἑλλήσι, καθ' ἣν, αἱ Θῆβαι συνωκίσθησαν ὑπὸ ἐποίκων Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Φοίνικος τὴν γεννητὴν ἀλλ' αἰγυπτίου τὴν καταγωγὴν Κάδμου· τὸ ὄνομα δὲ Δαναός ἀναφέρεται εἰς πολλὰς ἐπιγραφὰς καὶ παραστάσεις. Ἐκ τινος δὲ παπύρου ἀνήκοντος ἀρχικῶς εἰς Ἑλληνά τινα ἀκμάσαντα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Μεχμέτ Ἀλῆ, καὶ ἤδη εὐρισκομένου εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον, καὶ ἐν ᾧ περιέχεται ἡ ἀφήγησις ἐπιδρομῆς τινος στόλου τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν Δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Δέλτα, ἐξάγεται, λέγει ὁ ἴδιος συγγραφεὺς, ὅτι ὅσα ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ (Ξ. Στιχ. 257—280 καὶ Ρ. Στ. 424—444) περὶ ἐπιδρομῆς Ἑλλήνων εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀνδροκτονιῶν καὶ γυναικοπαίδων ἀρπαγῶν κτλ. κτλ. δέον σήμερον πλέον νὰ θεωρῶνται, οὐχὶ ὡς ἀποκύημα τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὡς παραμυροφωμένα ἠμυθώδεις παραδόσεις περὶ συμβάντων πραγματικῶν, ἀφ' οὗ καὶ ὑπὸ μνημείων βεβαιοῦνται. Ἑλληνικὰς πόλεις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἴγυπτῳ ἀναφέρει ὁ κ. Οἰκονομόπουλος τὰς 1) Νάυκρατον κτισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Φαραῶ Ἀμᾶσιδος. 2) Ἀλεξανδρείαν ἐπὶ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. 3) Τὴν ἐν τῇ Θηβαΐδι Πτολεμαΐδα ἀνακαινισθεῖσαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος. 4) Τὴν ἐν τῇ Θηβαΐδι μεγάλην Ἐρμούπολιν. 5) Τὴν Ἀντισοῦπολιν ἀνακαινισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα, τὰ ὀλίγιστα, περὶ τῆς ἀρχαίας Αἴγυπτου, ὃ δὲ ἐπιθυμῶν ἤδη νὰ διέλθῃ ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης χώρας ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Μένεος ἢ Μενέσ ἢ Μένα, ἐπὶ τῆς πρώτης δυναστείας, ἥτοι τὴν ἀπὸ τοῦ 5004 πρὸ Χριστοῦ, μέχρι τοῦ Μωχαμέτ Τεβφικ, ἥτοι μέχρι τοῦ 1879 ἱστορίαν, μέγα τὸ ἐνδιαφέρον περιέχουσαν καὶ τερπνότατον ἐξαιρετικῶς ἀνάγνωσμα, δὲν ἔχει ἢ νὰ διέλθῃ τοὺς ἀνωτέρω συγγραφεῖς, ὡς καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν μνημονευομένους. Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ὅτι σπανίως δύναται τις νὰ εὖρη τερπνότερον ἀνάγνωσμα τῆς ἱστορίας τῆς χώρας ταύτης καὶ τῶν περιπετειῶν, ἅς αὕτη διῆλθεν. Ἀκμάσασα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Φαραῶ ἐγένετο ἐπαρχία τοῦ Περσικοῦ Κράτους ἐπὶ 2 αἰῶνας (525 π. Χ.—332) ὑπετάχθη ἄνευ ἀντιστάσεως τῷ Μ. Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐγένετο βασιλεῖον ἀνεξάρτητον ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, καὶ κατόπιν, τῷ 29 π. Χ. ῥωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ, ὅτε πάλιν περιῆλθεν εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Βασιλεῖον μέχρι τοῦ Του αἰῶνος, ὅτε κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Μετ' αὐτοὺς περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Καλιφῶν τοῦ Βαγδάτ, τῶν Φατιμιτῶν, Μα-

μελούκων κτλ. μέχρι τοῦ 1517 ὅτε περιῆλθε εἰς τὴν τουρκικὴν δυναστείαν ἐπὶ Σουλτάνου Σελῆμ Βαγιαζήτ μέχρι τοῦ 1798, ὅτε ἐγένετο κατοχὴ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων διαρκέσασα ἕως τοῦ 1801, καθ' ὃ ἔτος, τῇ συνδρομῇ τῶν ἄγγλων οἱ τοῦρκοι κατέλαβον καὶ πάλιν τὴν χώραν ταύτην κατὰ τὸ 1806 ἐστάλη καὶ πασᾶς διοικητῆς ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ὁ ποσοῦτων ἀγαθῶν αἴτιος, διὰ τῆς πρὸς τοὺς ξένους προστασίας ἰδίᾳ, γενόμενος τῇ χώρᾳ.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΠΑΪΡΑΣ

ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ

Στὸ κόρφο τῆς μανούλας του, τὸ βρέφος μου γυρμένο,
Σφίγγει τὴ ῥώγα τοῦ βυζιοῦ με στόμα πεινασμένο.
Καὶ με λαχτᾶρα καὶ κλαῖμους σπαρακτικούς γυρεύει
Ἐκεῖό, ποῦ ἡ φύσις τῶταξε καὶ τώρα τοῦ στερεύει.

Λέγει ὁ γιατρός, προφθάνοντας, ἔς τὴν πικραμένη μάνα,
Κράξτε, φέρο' τε γλήγορα ἐδῶ τὴν παραμάνα.
Τὸ μαραμένο ἀχειλι τοῦ νὰ βρέξη νὰ δροσίση,
Γιατί ἀφ' τὴ πείνα τὸ μωρὸ σιγὰ—σιγὰ θὰ σβύση . . .

Καὶ βλέπω τὸ ματάκι του νὰ σβυέται, νὰ θολώνη,
Τ' ἀγγελικό του πρόσωπο ν' ἀχνίζη, νὰ νεκρώνη . . .
Ἡ ἀναπνοὰ του ἐσώπασε, κι' ὡσάν ξεφρενιασμένη
Ἡ μάνα δέρνει τῆς φωναίς «Σῶσε, γιατρέ! ἴπεθαίνει . . .»

Ἄχ! ἂν τὸ γάλα, ποῦ διψᾷ, ποῦ τὸ μικρὸ στερεῖται,
Ἀπὸ τὸ αἷμα φτιάνεται, κ' αἷμα κι' αὐτὸ καλῆται,
Αἷμα, γιατί ἡ ἰπιστήμη σου, γιατρέ μου, δὲ διατάσσει
Ν' ἀνοίξουμε τῆς φλέβαις μας νὰ πιῇ, νὰ ξεδιψᾷση ;

Μάιος, 1893.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ